

TÜRKİYE’DE SEKTÖREL İSTİHDAM VE BÖLGESEL KALKINMA İLİŞKİSİ: SHIFT – SHARE (DEĞİŞİM PAYI) ANALİZİ

Merter AKINCI*
Ömer YILMAZ**

ÖZET

Bölgesel kalkınma bağlamında, bölgelerin istihdam potansiyelinden yeterli pay alabilme durumları kadar, güçlü sektörlerde istihdamı çekebilmele-ri de büyük önem taşımaktadır. İstihdamın sektörel dağılımdaki değişimler ise zamanla önemli farklılıkları yansıtabilmektedir. Bu çalışmada, sektörler arasındaki istihdamın bölgesel kalkınma süreci üzerindeki etkilerini 26 alt bölge için 2004 – 2011 döneminde belirleyebilmek amacıyla geleneksel shift – share analizi kullanılmıştır. Üç ana sektör düzeyinde yapılan analiz sonuçları, Marmara ve Ege bölgelerinde bulunan alt bölgelerin kalkınma süreçlerinin en yüksek olduğunu göstermiştir. İlaveten, Marmara ve Ege bölgelerini takiben Orta ve Güney Anadolu bölgelerinin de önemli kalkınma süreci gösterdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, ilgili dönemde en kötü performansın Kuzeydoğu ve Doğu Anadolu bölgeleri tarafından sergilendiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sektörel İstihdam, Bölgesel Kalkınma, Shift – Share Analizi

JEL Sınıflandırması: C10, E24, R11, R12

THE RELATIONSHIP BETWEEN SECTORAL EMPLOYMENT AND REGIONAL DEVELOPMENT IN TURKEY: SHIFT – SHARE ANALYSIS

ABSTRACT

In the context of regional development, besides taking enough shares from employment potential, attracting the employment in the powerful sectors is also important. The changes in the sectoral distribution of employment can also show important differences in the course of time. Therefore in this study, traditional shift – share analysis is used in order to determine the effects of inter-sectoral employment on regional development process for 26 sub-

* Arş. Gör. Dr., Atatürk Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, Erzurum.
(e-posta: makinci86@gmail.com)

** Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İ.İ.B.F., Ekonometri Bölümü, Erzurum.
(e-posta: omyilmaz@atauni.edu.tr)

regions in the period of 2004 – 2011. The results of the analysis applied for three main sectors level indicate that the development process is the highest in the sub-regions located in Marmara and Aegean regions. In addition, it is found that following the Marmara and Aegean regions, Central and South Anatolia regions have shown important development process, either. Also, it can be said that the worst performance have introduced by Northeast and East Anatolia regions in the mentioned period.

Keywords: Sectoral Employment, Regional Development, Shift – Share Analysis

JEL Classification: C10, E24, R11, R12

GİRİŞ

İstihdam oranlarında meydana gelen artışların iktisadi büyüme ve kalkınma sürecini tetikleyici etkisi ilk olarak klasik büyüme modellerinde kendisini hissettirmiştir. Adam Smith ve David Ricardo’nun öncülüğünü yaptığı klasik büyüme modelinde, başlangıç döneminde sahip olunan kaynaklara kıyasla sermaye stoğu küçük olduğu için kâr oranlarının yüksek olacağı varsayılmış ve buna bağlı olarak da sermaye birikiminin artacağı vurgulanmıştır. Sermaye stoğundaki artış nedeniyle işgücü talebi ve dolayısıyla da istihdamdaki artışın yaratacağı ücret hadlerindeki yükselmenin nüfusu maksimum seviyeye ulaştıracağı ve böylece hızlı iktisadi büyüme-yi uyaracağı öne sürülmüştür (Berber, 2011: 48-49).

Klasik teoriyi takiben gündeme gelen Harrod – Domar tipi büyüme modellerinde genellikle tek üretim faktörü olarak sermaye dikkate alınmış ve istihdam ile emek faktörü göz ardı edilmiştir. Solow (1956)’un öncülüğünü yaptığı neoklasik büyüme modellerinde ise emek faktörü tekrar irdelenmeye başlanmış, ancak gerektiği kadar üzerinde durulmamıştır. Hatta artan istihdam oranlarının büyüme sürecini sekteye uğrattığı ve bir bütün olarak artış trendi içinde bulunan emeğin nüfus oranlarını artırmak suretiyle pozitif büyüme trendini tersine çevirdiği ifade edilmiştir.

Harrod – Domar ve neoklasik büyüme modellerinin ekonomik süreç içerisinde emek faktörüne gereken hassasiyeti vermemeleri dolayısıyla bölgesel kalkınma analizlerinde istihdam ve niteliğinin yapısına önem veren çalışmaların öncülerinden birisi olarak içsel büyüme teorilerini göster-

mek mümkündür. Lucas (1988)'in çalışmaları ile altyapısının inşa edildiği bu modellerde, bir ekonomideki beşeri sermaye birikiminin bölgesel ve makro iktisadi büyüme sürecinin motoru olduğu vurgulanmıştır. Öğrenme süreçleri ile ilgili altyapı çalışmalarının tamamlanmasına bağlı olarak istihdamın ve istihdam edilen işgücünün verimliliğinin artacağı belirtilmiştir. Analizlerde, emeğin en önemli üretim faktörlerinden birisi olduğunun altı çizilmiş, ancak tam kapasite ile kullanılmadığı da ifade edilmiştir. Ayrıca, bölgesel kalkınma süreci ile tam olarak bağlantı kurulabilmenin temel yolunun eğitimsel düzenleme süreci ile yakalanabilecek olan artan istihdam oranları olduğu öne sürülmüştür (Blien ve Wolf, 2002: 394).

Bu bağlamda, bir bölge için istihdam ve bunun uyaracağı kişi başına gelir artışının söz konusu olabilmesi için insan faktörüne yapılacak yatırımların önemine değinilmiş ve bu yolla elde edilecek beşeri sermaye birikiminin yaratacağı pozitif katkılar üzerinde durulmuştur. Gerek eğitim ve gerekse de yaparak öğrenme sürecinde niteliği artırılan işgücünün istihdamına bağlı olarak elde edilecek olan teknoloji, bilimsel bilgi, icat, yenilik ve fikir bazlı gelişimin bölgesel kalkınma sürecine yayılma, ölçek ekonomisi, artan verim, sosyal fayda, sermaye birikimi ve rekabet gücü kanalları yardımıyla etki edeceği belirtilmiştir (Mathur, 1999: 205).

İçsel büyüme analizleri çerçevesinde, bir ülkede nüfusun bölgesel yoğunluğu ile ekonomik faaliyetlerin işleyişinin, bölgesel kalkınma dinamiklerini etkileyen faktörlerden birisi olan istihdamın bölgesel ve sektörel dağılımına bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle optimum nüfus politikalarının bir uzantısı olarak düşünülebilen etkin istihdam süreçlerinin uygulanmasına bağlı olarak gündeme gelecek olan üretimdeki reel katma değer artışları yeniden istihdam oranlarını yükseltmek suretiyle sürdürülebilir bir kalkınma prosesinin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Temelde tarımsal iktisadi faaliyetlerin yarattığı katma değer artışları büyüme kapasitesi üzerinde daha düşük etkiler ortaya çıkardığından dolayı sanayi, hizmetler, kamusal ve özel sektör aktiviteleri gibi tarım dışı faaliyetlerde sağlanan istihdam ile birlikte yakalanacak yüksek katma değer artışları bölgesel kalkınmayı uyarıcı unsurlar olarak kendini göstermektedir (Guisan ve Aguayo, 2001: 63).

Optimum politikalar ile sağlanan istihdam kapasitesindeki genişlemelere bağlı olarak yakalanan reel katma değer artışlarının yanı sıra geli-

şimi sağlanan yeni teknolojiler, üretimde yaparak öğrenme süreci, firma ölçeğindeki artışlar, hasıla düzeyinde meydana gelen büyüme trendi, artan tasarruflar ve yatırımlar sadece bölgesel kalkınmayı değil, aynı zamanda ulusal bazda ekonomik büyüme dinamizmini de yakından ilgilendirmektedir. Bu bağlamda, istihdam yaratma süreci ilk olarak daha geniş kapsamlı iktisadi faaliyetleri tetikleme şeklinde algılanmakta ve endüstriyel performans ile emek talebinin devamlılığı gibi makroekonomik politikaların işlerliğine hız kazandırmaktadır. İkinci olarak; tarım, sanayi ve hizmet kesimlerinde yaşanan yeni teknik gelişmeler ürün ve piyasa yaratma sürecinden ziyade istihdam artışları yoluyla elde edilmekte ve kıt olan sermayenin etkin kullanımını desteklemektedir (Damesick, 1986: 213).

Bölgesel ve sektörel istihdamda meydana gelen artışların yaratacağı etkileri iki grupta toplamak mümkündür. Bunlardan ilki, özellikle kamusal birimler tarafından sağlanacak olan istihdam olanaklarının hem işsiz kesimin gelir düzeyini yükseltmesi ve hem de halihazırda mevcut olan özel kesim faaliyetlerine yönelik talep düzeyini uyarması ile ortaya çıkmaktadır. Gelir ve buna bağlı olarak da artan tüketim meyli toplam talep seviyesinin yükselmesine, üretim kapasitesinin ve istihdam düzeyinin artmasına ve böylece de toplumsal refah düzeyinin iyileşmesine yol açmaktadır. İkincisi, yaratılan iş imkanları ile birlikte hızlı bir ivme kazanan piyasa mekanizmasının işlerliği yayılma kanalları yardımıyla diğer bölgelere de sirayet etmekte ve çevre bölgelerin de kalkınma hamlelerine destek olmaktadır (Renkow, 2003: 504). Ülke içinde işgücünün mobil bir yapı arz ettiği düşünüldüğünde, yayılma kanalları yoluyla yaratılacak etkiler çarpan mekanizmaları ile güçlenmekte ve makro bazda ülke refahını artırmaktadır.

İstihdam olanaklarının beraberinde getirdiği “yeni iş yaratma” olgusu ile birlikte piyasa sistemine ilave kapasite eklentileri sağlanmakta ve böylece piyasa sürecinin en önemli bileşenlerinden bir tanesi oluşturulmaktadır. Ekonomik çevreye yeni katılımların yaratacağı iktisadi evrim sonucunda özellikle bölgesel kalkınma trendine hızlı bir ivme kazandırılmakta ve bu durum, yeni kapasitenin *doğrudan etkisi* olarak adlandırılmaktadır. Piyasalara etkin giriş şeklinde ifade edilen prosese bağlı olarak optimum ölçeğe ulaşamayan firmalar ise endüstriyi terk etmekte ve dolayısıyla da etkin çalışmayan birim de tasfiye olmaktadır. Yeni ve etkin kapasitele- rin girişiyle başlayan piyasayı tasfiye etme süreci temel olarak iki kanal

yardımıyla işlemektedir. Bunlardan ilki, etkin bir rekabet gücüne sahip olmayan firmaların bir süre sonra piyasadan kendiliğinden ayrılmak zorunda kalmalarıdır. İkincisi ise, rekabet gücü yüksek olan yeni katılımcıların diğerleri üzerinde yarattığı dışlama etkisi olarak göze çarpmaktadır. Diğer taraftan, istihdam olanaklarının genişlemesiyle kaynağını bulan ve buna bağlı olarak da şiddetlenen rekabet gücünün doğasından beslenen piyasalara entegre olma sürecinin ortaya çıkardığı *dolaylı etkiler* de söz konusudur. Piyasanın arz yönün ilgilendiren ve *dolaylı arz yönlü etkiler* olarak ifade edilen dört tür etki söz konusudur ki bunlar; tedarik etkinliği, hızlı yapısal değişim, artan yenilikler ve yaratıcılıktır (Fritsch ve Mueller, 2004: 962).

Çalışmada, 2004 – 2011 dönemi Türkiye ekonomisinde NACE Rev. 1'e göre kategorize edilmiş toplam 26 alt bölge dikkate alınarak; tarım, sanayi ve hizmetler sektöründe yaratılan istihdamın bölgesel kalkınma ile olan ilişkisi Shift – Share (Değişim Payı) Analizi yardımıyla araştırılacaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, konu ile ilgili literatürde yer alan çalışmalara değinilmekte; ikinci bölümde, çalışmanın uygulama kısmına ait yöntem ve veriler tanıtılmakta; üçüncü bölümde ise uygulama bulgularına yer verilmektedir. Çalışma, genel bir değerlendirmenin yapıldığı sonuç bölümüyle bitmektedir.

1. LİTERATÜR ÖZETİ

İktisat literatürü araştırıldığında, ekonomik kalkınmanın anlamı konusunda farklı yazarlar tarafından bir konsensüsün sağlanamadığı görülmektedir. Kişi başına düşen gelirdeki büyüme, toplumsal refahtaki olumlu değişim, nüfus ve istihdam oranlarındaki yükseliş ile iş kapasitesindeki artış gibi faktörler iktisadi kalkınmanın birer parçası olarak düşünülmüştür. Kestin bir tanımın ortaya konulamaması nedeniyle Amerikan Ekonomik Kalkınma Konseyi tarafından yapılan tanımlamaya göre iktisadi kalkınma, bir ekonominin sahip olduğu bütün kaynakların kullanılması yoluyla ortaya çıkarılabilecek refah yaratma sürecidir (Bingham vd., 1990: 7).

İktisat literatüründe bölgesel kalkınma ile istihdam arasındaki ilişkileri inceleyen sınırlı sayıda çalışma gerçekleştirilmiş ve temel olarak bu çalış-

malar iki grup altında kategorize edilmiştir. Birinci gruptaki çalışmalar, yaratılan istihdam kapasitesinin bölge ekonomisinin kalkınma dinamikleri üzerindeki etkilerini göstermeye çalışmış; “yeni firma formasyonu” olarak adlandırılan ikinci grup çalışmalar ise, çeşitli sektörlerde endüstriye yeni dahil olan etkin firmaların yarattığı doğrudan, yani istihdam oranlarını artırıcı etkilerin bölge ekonomisine sağladığı katkıları göstermeye çalışmıştır.

Birinci grup çalışmalara katkı sağlayan analizler kapsamında; karayolları yapımının istihdam ile farklı ülke ve bölge geneli bazında büyüme oranları üzerindeki etkilerini araştıran Stephanedes ve Eagle (1987), karayolları yapımı için gerçekleştirilen harcamaların ülke genelindeki istihdam oranları üzerinde bir etkisinin olmadığını ve söz konusu istihdam etkisinin yalnızca yol yapımının gerçekleştirildiği yıl içinde sınırlı ölçüde ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte yazarlar, ülkenin ekonomik merkezi konumundaki bölgelerde gerçekleştirilen harcamaların, ekonominin normal trendinin üzerinde istihdam artışına yol açarak, bölgesel kalkınma sürecinde uzun dönemli pozitif etkiler ortaya çıkardığını da öne sürmüşlerdir.

Simpson vd. (1997), Avustralya’da bulunan bölgelerde istihdam oranlarındaki büyüme sürecinin cinsiyet, sektör ve endüstri bazında etkilerini 1984 – 1993 dönemi itibarıyla inceledikleri çalışmalarında, istihdamın artış sebebinin endüstri-içi ticarete meydana gelen ilerlemeler ile artan talep oranlarından kaynaklandığını vurgulamışlar ve bu durumun da hem ulusal ve hem de bölgesel kalkınma ve büyüme sürecine olumlu yansıdığını ifade etmişlerdir.

Japonya’nın bölgesel kalkınma analizinde imalat sanayindeki istihdam düzeyinin yarattığı etkileri 1981 – 1995 dönemini dikkate alarak inceleyen Hanham ve Banasick (2000), azalan verimlilik ve çıktı nedeniyle temel bölgelere kıyasla marjinal bölgelerde artan istihdamın yarattığı verimlilik ile çıktı seviyesinin ve buna bağlı olarak da kalkınma düzeyinin ivme kazandığını belirtmişlerdir.

Sırakaya vd. (2002), bir bütün olarak ABD ve Teksas eyaletinde turizm sektörüne yönelik olarak gerçekleştirilen istihdamın yarattığı kalkınma etkilerini araştırdıkları çalışmalarında, Teksas’taki istihdamın temel kaynağının ulusal ekonomiden kaynaklandığını ve bu istihdam düzeyinin bölgenin rekabetçi yapısı ve sektörel gelişimi nedeniyle ortaya çıkmadığını

vurgulamışlardır. Bu bağlamda yazarlar, bölgenin dinamiğinden kaynaklanmayan istihdamın bölgesel kalkınma sürecine de katkı sağlamayacağını ifade etmişlerdir.

Guisan ve Aguayo (2002), İtalya’da bulunan 20 bölgede gerçekleştirilen istihdam artışlarının bölgesel kalkınma üzerindeki etkilerini Avrupa Birliği (AB)’ne üye ülkelerde yer alan bölgeleri dikkate alarak 1960 – 2000 dönemi için yaptıkları karşılaştırmalı analizlerinde, Kuzey İtalya bölgesinde yer alan sanayi sektöründe yaratılan istihdam sonucunda ortaya çıkan katma değer AB ortalamasından daha büyük, Güney İtalya bölgesinde yaratılan katma değer ise AB ortalamasından daha küçük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bir başka çalışmalarında Guisan ve Aguayo (2004); istihdam, nüfus ve bölgesel kalkınma arasındaki ilişkileri AB’ye üye 25 ülkedeki 151 bölgeyi dikkate alarak inceledikleri analizlerinde, nüfus oranlarında meydana gelen artışların istihdamı ve böylece katma değer düzeylerini yükselttiğini, bu sürecin de bölgesel kalkınmayı tetikleyen faktörlerin başında geldiğini belirtmişlerdir.

Beceren (2003a), Türkiye genelinde sanayi odakları kavramı çerçevesinde tespit edilen bölge ayrımında yer alan; geleneksel sanayi odakları, yeni sanayi odakları, çevre iller ve diğer iller kapsamındaki her bir bölgenin bölgesel rekabet gücünü ölçmek amacıyla shift – share analizini kullanmıştır. Analiz dönemini 1981 – 1990 ve 1990 – 1999 zaman aralıklarını kapsayacak şekilde iki alt periyoda ayıran yazar, geleneksel sanayi odaklarının geleneksel endüstrilerini rasyonalize ederken, işgücü yoğun dalların yeni endüstrileşmekte olan yeni sanayi odakları kapsamındaki bölgelere kaymasının yanında, sanayileşmiş bu bölgelerde büyümenin maliyetinde artış gösterdiği tespit etmiştir. Dolayısıyla, bu bölgelerde bir taraftan sermaye teknoloji yoluyla işgücünün yerini alma çabası içerisindeyken, diğer taraftan da işgücü yoğun faaliyetlerin çevre illere itildiği gözlenen tespitler olmuştur.

Bielik ve Rajcaniova (2008), Visegrad ülkelerinde^[1] istihdam oranlarında meydana gelen değişimin yarattığı etkileri 1994 – 2006 dönemi itibarıyla inceledikleri çalışmalarında, dikkate alınan grup ülkelerindeki ortak özelliğin hizmet sektöründeki istihdam artışı ve tarım sektöründeki istihdam azalışı olduğunu belirlemişlerdir. Hizmet sektöründeki istihdam artışının temel nedenini sektörel rekabet etkisine bağlayan yazarlar, sektörel karma etkisi ile istihdam artışı arasında anlamlı bir korelasyon ilişkisi

yakalayamamışlardır. Bu durumun, ilgili grup ülkelerindeki istihdam sürecinin başlangıç dönemindeki yapısal düzeyi ile ilintili olduğu vurgulanmış ve bir bütün olarak düşünüldüğünde istihdamın nispi büyüme oranlarının kalkınma süreci üzerinde önemli bir etki yaratmadığı belirtilmiştir.

1972 Münih Olimpiyat Oyunları’nın bölge ekonomisi üzerindeki etkilerini inceleyen Jasmand ve Maennig (2008), olimpiyat oyunlarının yapıldığı bölgenin diğer bölgelere kıyasla daha hızlı büyüdüğünü, ancak istihdam üzerinde herhangi bir etki yaratmadığını ve dolayısıyla da bölgesel kalkınma sürecinin bir yönünün eksik kaldığını öne sürmüşlerdir.

Şahin ve Uysal (2013), Türkiye ekonomisinde 2004 – 2011 döneminde bölgesel istihdamın sektörel dağılımını Esteban-Marquillas versiyonu shift – share analizi yardımıyla inceledikleri çalışmalarında, tarım sektöründen hizmetler sektörüne doğru istihdam kaymasının bölgeler bazında kendisini gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, göreceli olarak az gelişmiş bölgelerde ya da gelişmiş ancak tarımsal istihdamın yoğun olduğu bölgelerde tarımsal istihdamın payındaki azalışın oldukça belirgin olduğu vurgulanmıştır. Bu bölgelerin çoğunda ise sanayi sektörünün istihdam payının arttığı gözlenmiştir. Sanayi sektöründe pay kaybı yaşayan bölgelerin genellikle gelişmiş olarak nitelendirilen bölgeler olduğu vurgulanmış ve bu bölgelerde ise daha çok hizmet kesimi istihdam payında artışlar olduğu ifade edilmiştir.

“Yeni firma formasyonu” şeklinde adlandırılan ikinci grup çalışmalarda ise, piyasalara entegre olan etkin firmaların yarattığı rekabet ve pozitif ölçek ekonomileri sonucunda ortaya çıkacak istihdam kapasitesindeki artışın bölgesel kalkınma dinamiklerini olumlu etkileyeceği vurgulanmış ve söz konusu bu etkiler, “doğrudan etki” şeklinde ifade edilmiştir. Birch (1987), Fritsch (1992), Garofoli (1994), Davidsson vd. (1994), Broersma ve Gautier (1997), Picot ve Dupuy (1998), Baptista vd. (2008), Van Stel ve Suddle (2008), Mueller vd. (2008), Carod vd. (2008) ve Baptista ve Preto (2011) tarafından yapılan çalışmalar, yeni firma formasyonuna bağlı olarak artan istihdam kapasitesinin bölgesel kalkınma sürecini harekete geçiren önemli bir unsur olduğunu göstermiştir. Buna karşın Johnson ve Cathcart (1979) ve Fritsch (1997) tarafından yapılan çalışmalar ise böylesi bir etkinin söz konusu olmadığını ortaya koymuştur.

İfade edilen çalışmaların yanı sıra, her ne kadar konu ile bağlantısı olmasa da shift – share analiz yöntemini kullanan diğer çalışmalar da mevcuttur. Yasin vd. (2004), Oğuz ve Knight (2010), Şahin ve Uysal (2011), Hassan vd. (2011), Altıok ve Tuncer (2011) ve Şahin vd. (2012) tarafından yapılan çalışmalar bunlardan bazılarıdır.

2. SHIFT – SHARE (DEĞİŞİM PAYI) ANALİZİ

Bölgesel kalkınma dinamiklerinde meydana gelen değişimlerin belirlenebilmesi amacıyla sıklıkla kullanılan yöntemlerden bir tanesi olan Shift – Share (Değişim Payı) Analizi ilk olarak Creamer (1942) tarafından yapılan çalışma ile ortaya atılmasına karşın, Dunn (1960) ve Perloff vd. (1960) tarafından gerçekleştirilen yeni yaklaşımlarla geliştirilmiştir. Popülaritesini 1960’lı yılların ilk yarısında kazanmaya başlayan shift – share analizi, tahmin yönteminin anlaşılabilir bir yapıda olması ve istatistiksel altyapıya önem vermesi nedeniyle kısa süre içerisinde geniş bir kullanım alanı kazanmıştır (Patterson, 1989: 26). Her bir bölge arasındaki büyüme farklılıkları ile ulusal bazda yaşanan performansın ana kaynağının hızlı büyüyen sektörlerde gerçekleştirilen bölgesel uzmanlaşma olduğunun vurgulandığı analizlerde, bölgesel kalkınma dinamiklerinin üzerinde durulmuştur (Esteban, 2000: 355).

1960’lı yılları takiben bölgesel kalkınma dinamiklerinin belirlenebilmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmalar, iki kategori altında gelişimini sürdürmüştür. Birinci tür kategori altındaki çalışmalarda yazarlar, geleneksel shift – share metodunun analitik altyapısını güçlendirmeye ve analizin özünü belirlemeye çalışmışlardır. Klaassen ve Paelinck (1972), analiz tekniği için gerekli olan etkin ağırlıklandırma seçiminde bir problem olarak ortaya çıkan asimetri sorununu tartışmışlar ve bunun çözülebilmesi için uygun analiz tekniklerini hazırlamışlardır. Sakashita ve Kamoike (1973), shift – share analizinin teorik geçerliliğini kanıtlayabilmek ve asimetri problemini ortadan kaldırabilmek amacıyla “shift – share varyantı” adını verdikleri bir değişkeni temel model kalıbına dahil etmek suretiyle yöntemi genişletmişlerdir. Geleneksel metodolojiye ilaveten, Berzeg (1978) tarafından ifade edilen ANOVA temelli yaklaşım, söz konusu modelin altyapısına yeni bir dinamizm kazandırmıştır. Shift – share analizinde kendisini hissettiren asimetri problemi daha sonra Theil ve Gosh (1980) tarafından

yapılan çalışmada tekrar ele alınmış ve yazarlar shift – share çerçevesi dahilinde RAS metodunun kullanımına ilişkin bir bilgi teorisi geliştirmişlerdir. Yazarların ifadesiyle RAS metodu, shift – share analizinin aksine bölgesel performansa ilişkin ayrıntılı bileşenler sağlamayan ve böylece asimetri probleminin ortaya çıkmasını engelleyen bir tekniktir.

İkinci grup kategori altında yapılan çalışmalar ise, geleneksel shift – share bileşenlerine yönelik alternatif yaklaşımlar üzerinde durmuş ve Sakashita (1973) ve Theil ve Gosh (1980) tarafından geliştirilen analizlere yönelik eleştirel bir bakış açısı getirmiştir. Özellikle Esteban-Marquillas (1972), orijinal shift – share formülasyonlarında yer alan “rekabetçi etki”nin gerçekten tasarladığı hedefi ölçüp ölçmediğini ifade eden “Rosenfeld Kritiği”ni incelemiştir. Esteban-Marquillas’ın shift – share analizini inceleyen Stokes (1974), shift – share metodunun Esteban-Marquillas tarafından geliştirilen yönteme adapte edilmesi durumunda, bu analiz tekniğinin bir bölgeden diğer bölgeye yönelik gerçekleştirilen bileşen özelliğinin kaybolacağını öne sürmüştür. Esteban-Marquillas tarafından önerilen daha geniş bir bölgeye ilişkin rekabetçi etkinin, her bir alt bölgenin yarattığı katkıların toplamına eşit olmadığını belirten Stokes, ortaya çıkardığı yeni modellerle analize katkıda bulunmuştur. Rosenfeld kritiğini dikkate alarak genişletilmiş shift – share analizini geliştiren bir başka yazar Arcelus (1984), tüm sektörlerin sadece ulusal pazar temelinde faaliyette bulunduğu varsayımıyla hareket eden geleneksel shift – share formülasyonunu eleştirel bir bakış açısıyla yeniden ele almıştır. Bölgesel ve bölgelerarası piyasalardaki farklılıkların büyüme etkilerini inceleyen Arcelus; endüstri karması, talebin gelir esnekliği ve girdi – çıktı ilişkilerini de dikkate almıştır.

Klasik shift – share analizi, bölgeler arasındaki büyüme farklılıklarının etkilerini istihdam, gelir ve çıktı düzeyi gibi bölgesel değişkenlerin büyüme kalemlerini dikkate alarak çeşitli bileşenlere ayırmaya olanak tanıyan bir tekniktir. Temel olarak shift – share metodu, var olan minimum gözlem seti ile bölgesel ekonomik hareketlerin hesaplanmasını sağlayan bir analiz yöntemidir. Dolayısıyla bu metod, belli bir bölge ve bölgenin dahil olduğu ülkenin ekonomik büyüme farklılıklarının nedenlerinin açılımını sağlayan önemli bir tekniktir. Ayrıca söz konusu analizde, bölgesel büyüme hadlerinin neden milli ortalamanın altında ya da üzerinde bir büyüme gerçekleştirdiği sorusuna cevap aranmaktadır (Becerren, 2003b: 31).

Shift – share analizi yardımıyla araştırılacak olan bölgesel istihdamın kalkınma süreci üzerindeki etkileri temel olarak üç bileşen yardımıyla incelenmektedir. Bunlardan ilki olan “ulusal pay (NS)” etkisi, ulusal ekonomik trendin yarattığı değişimin payını ifade etmektedir. İkinci faktörü oluşturan “endüstri karması (IM)”, endüstri bileşeni ya da bölgesel karma etkisi nedeniyle ortaya çıkan değişim payını vurgulamaktadır. Üçüncüsü olan “bölgesel değişim (RS)” ise, bölgesel avantaj ya da rekabet etkisinden kaynaklanan değişim payını belirtmektedir (Stimson vd., 2006: 114). Temel olarak geleneksel shift – share analizi aşağıdaki (1) numaralı eşitlik kullanılarak gösterilmektedir: (Herzog ve Olsen, 1977: 442; Knudsen, 2000: 178)

$$c_i^r = n_i^r + s_i^r + d_i^r = NS + IM + RS \quad (1)$$

(1) numaralı eşitlikte c_i^r , r bölgesinde bulunan i sektöründeki değişimi; n_i^r , ulusal değişimi; s_i^r , oransal değişimi yani endüstri karması etkisini ve d_i^r ise diferansiyel değişimi yani bölgesel rekabet etkisi olan bölgesel değişim etkisini yansıtmaktadır. Bölgesel istihdam özelinde düşünüldüğünde her bir bileşen aşağıdaki kalıplar yardımıyla hesaplanmaktadır:

$$n_i^r = E_i^r g^n \quad (2)$$

$$s_i^r = E_i^r (g_i^n - g^n) \quad (3)$$

$$d_i^r = E_i^r (g_i^r - g_i^n) \quad (4)$$

Bu eşitliklerde yer alan E_i^r , dönem sonunda r bölgesinde bulunan i sektöründeki istihdam düzeyini; g^n , toplam istihdamın büyüme oranını; g_i^n , i sektöründe istihdamın büyüme oranını ve g_i^r ise i sektörü için bölgesel büyüme oranını temsil etmektedir. Söz konusu bu büyüme oranları aşağıdaki kalıplar yardımıyla hesaplanmaktadır:

$$g^n = \left(\sum_{ri} E_i^r - \sum_{ri} E_i^r \right) / \sum_{ri} E_i^r \quad (5)$$

$$g_i^n = \left(\sum_r E_i^r - \sum_r E_i^r \right) / \sum_r E_i^r \quad (6)$$

$$g_i^r = \left(E_i^r - E_i^r \right) / E_i^r \quad (7)$$

Bu eşitliklerde yer alan E_i^r terimi, temel yılda r bölgesinde bulunan i sektöründeki istihdamı yansıtmaktadır.

3. UYGULAMA BULGULARI

Çalışmada, 2004 – 2011 dönemi Türkiye ekonomisinde NACE Rev. 1’e göre kategorize edilmiş toplam 26 alt bölge dikkate alınarak; tarım, sanayi ve hizmetler sektöründe yaratılan istihdamın bölgesel kalkınma ile olan ilişkisi Shift – Share Analizi yardımıyla araştırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

TABLO 1: Shift – Share Analiz Sonuçları

Bölge Kodu	Bölge	TARIM			SANAYİ			HİZMETLER			TOPLAM
		NS	IM	RS	NS	IM	RS	NS	IM	RS	
TR10	İstanbul	3.65	-2.44	4.79	339.72	115.33	-268.05	459.42	110.02	-72.34	NS: 809.72 IM: 229.91 RS: -335.60
TR21	Tekirdağ Edirne Kırklareli	40.13	-26.85	-66.26	31.01	10.53	66.46	45.83	10.97	7.20	NS: 116.97 IM: -5.35 RS: 7.40
TR22	Balıkesir Çanakkale	58.82	-39.37	-49.46	19.15	6.50	-2.65	45.37	10.87	-15.24	NS: 123.34 IM: -22.00 RS: -67.35
TR31	İzmir	25.76	-17.24	56.48	88.01	29.88	-70.87	124.49	29.81	98.72	NS: 238.26 IM: 42.45 RS: 84.33
TR32	Aydın Denizli Muğla	86.18	-57.68	-6.50	46.97	15.94	-54.92	82.31	19.71	10.97	NS: 215.46 IM: -22.03 RS: -50.45
TR33	Manisa Afyon Kütahya Uşak	114.46	-76.61	-62.85	41.72	14.16	-5.89	72.96	17.47	-54.43	NS: 229.14 IM: -44.98 RS: -123.17
TR41	Bursa Eskişehir Bilecik	50.39	-33.72	-87.67	99.41	33.75	-33.14	90.06	21.57	44.36	NS: 239.86 IM: 21.60 RS: -76.45
TR42	Kocaeli Sakarya Düzce Bolu Yalova	40.52	-13.73	164.21	307.96	20.36	70.67	221.10	20.86	46.03	NS: 569.58 IM: 27.49 RS: 280.91
TR51	Ankara	9.35	-6.26	32.91	62.70	21.29	-6.98	191.06	45.75	40.14	NS: 263.11 IM: 60.78 RS: 66.07
TR52	Konya Karaman	50.16	-33.57	20.42	29.18	9.91	11.90	52.67	12.61	9.73	NS: 132.01 IM: -11.05 RS: 42.05

TR61	Antalya Isparta Burdur	55.18	-36.93	86.76	29.41	9.98	-43.40	97.81	23.42	9.78	<i>NS:</i> 182.40 <i>IM:</i> -3.53 <i>RS:</i> 53.14
TR62	Adana Mersin	50.84	-34.03	135.18	45.60	15.48	-19.08	104.42	25.01	36.54	<i>NS:</i> 200.86 <i>IM:</i> 6.46 <i>RS:</i> 152.64
TR63	Hatay Kahramanmaraş Osmaniye	38.76	-25.94	122.18	28.04	9.52	49.43	66.12	15.83	2.06	<i>NS:</i> 132.92 <i>IM:</i> -0.59 <i>RS:</i> 173.67
TR71	Kırıkkale Aksaray Niğde Nevşehir Kırşehir	47.65	-31.89	-54.76	10.72	3.64	23.65	33.29	7.97	31.74	<i>NS:</i> 91.66 <i>IM:</i> -20.28 <i>RS:</i> 0.63
TR72	Kayseri Sivas Yozgat	45.83	-30.67	81.85	26.90	9.13	37.96	49.70	11.90	-26.60	<i>NS:</i> 122.43 <i>IM:</i> -9.64 <i>RS:</i> 93.21
TR81	Zonguldak Karabük Bartın	22.12	-14.80	75.69	19.61	7.34	-22.27	28.73	6.88	-13.61	<i>NS:</i> 70.46 <i>IM:</i> -0.58 <i>RS:</i> 39.81
TR82	Kastamonu Çankırı Sinop	15.28	-10.22	101.95	7.52	2.55	-0.08	18.92	4.53	0.55	<i>NS:</i> 41.72 <i>IM:</i> -3.14 <i>RS:</i> 102.42
TR83	Samsun Tokat Çorum Amasya	131.10	-87.75	-165.37	27.13	9.21	19.66	79.12	18.95	-77.07	<i>NS:</i> 237.35 <i>IM:</i> -59.59 <i>RS:</i> -222.78
TR90	Trabzon Ordu Giresun Rize Artvin Gümüşhane	155.04	-103.77	-176.26	20.98	7.12	32.90	73.87	17.69	-86.57	<i>NS:</i> 249.89 <i>IM:</i> -78.96 <i>RS:</i> -229.93
TRA1	Erzurum Erzincan Bayburt	63.16	-42.27	-139.89	3.42	1.16	21.42	23.26	5.57	-4.82	<i>NS:</i> 89.84 <i>IM:</i> -35.54 <i>RS:</i> -123.29
TRA2	Ağrı Kars İğdir Ardahan	43.92	-28.84	-11.25	3.42	1.16	27.42	21.66	5.19	-16.84	<i>NS:</i> 69.00 <i>IM:</i> -22.49 <i>RS:</i> -0.67
TRB1	Malatya Elazığ Bingöl Tunceli	29.18	-19.53	55.35	11.63	3.95	35.42	42.18	10.10	-12.28	<i>NS:</i> 82.99 <i>IM:</i> -5.48 <i>RS:</i> 78.49
TRB2	Van Muş Bitlis Hakkari	43.32	-28.99	5.68	7.07	2.40	43.53	30.78	7.37	28.85	<i>NS:</i> 81.17 <i>IM:</i> -19.22 <i>RS:</i> 78.06
TRC1	Gaziantep Adıyaman Kilis	23.03	-15.41	20.38	31.01	10.53	26.47	53.58	12.83	-53.42	<i>NS:</i> 107.62 <i>IM:</i> 7.95 <i>RS:</i> -6.57
TRC2	Şanlıurfa Diyarbakır	44.46	-29.76	-38.71	14.82	5.03	28.15	51.30	12.29	35.42	<i>NS:</i> 110.58 <i>IM:</i> -12.44 <i>RS:</i> 24.86
TRC3	Mardin Batman Şırnak Siirt	35.34	-23.65	-104.69	8.66	2.94	32.40	33.74	8.08	31.17	<i>NS:</i> 77.74 <i>IM:</i> -12.63 <i>RS:</i> -41.12

Genel olarak shift – share analizi sonuçlarının gösterildiği Tablo 1; NS, IM ve RS faktörlerinin ayrı ayrı dikkate alınması suretiyle daha sağlıklı bir şekilde yorumlanabilmektedir. Bu nedenle hazırlanan Tablo 2, NS faktörüne göre 2004 – 2011 döneminde istihdamın yarattığı kalkınma etkisinin bölgesel boyuttaki önemini vurgulamaktadır.

Tablo 2: NS Faktörüne Göre İstihdamın Bölgesel Kalkınma Üzerindeki Etkisi

Sıra	Bölge Kodu	İstihdam Artışı / Azalışı (Bin Kişi)	NS Faktörü	Sonuç
1	TR33	61	229	TR33 bölgesi hem milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırmış ve hem de bölgesel dinamiklerini kullanarak sağladığı ilave 168 bin istihdam kapasitesi ile ulusal ekonomiye katkı sağlamıştır.
2	TR10	690	810	TR10 bölgesi hem milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırmış ve hem de bölgesel dinamiklerini kullanarak sağladığı ilave 120 bin istihdam kapasitesi ile ulusal ekonomiye katkı sağlamıştır.
3	TR42	476	570	TR42 bölgesi hem milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırmış ve hem de bölgesel dinamiklerini kullanarak sağladığı ilave 94 bin istihdam kapasitesi ile ulusal ekonomiye katkı sağlamıştır.
4	TR22	34	123	TR22 bölgesi hem milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırmış ve hem de bölgesel dinamiklerini kullanarak sağladığı ilave 89 bin istihdam kapasitesi ile ulusal ekonomiye katkı sağlamıştır.
5	TR32	143	215	TR32 bölgesi hem milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırmış ve hem de bölgesel dinamiklerini kullanarak sağladığı ilave 72 bin istihdam kapasitesi ile ulusal ekonomiye katkı sağlamıştır.
6	TR41	185	239	TR41 bölgesi hem milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırmış ve hem de bölgesel dinamiklerini kullanarak sağladığı ilave 54 bin istihdam kapasitesi ile ulusal ekonomiye katkı sağlamıştır.
7	TRC3	24	78	TRC3 bölgesi hem milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırmış ve hem de bölgesel dinamiklerini kullanarak sağladığı ilave 54 bin istihdam kapasitesi ile ulusal ekonomiye katkı sağlamıştır.
8	TRA2	45	69	TRA2 bölgesi hem milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırmış ve hem de bölgesel dinamiklerini kullanarak sağladığı ilave 24 bin istihdam kapasitesi ile ulusal ekonomiye katkı sağlamıştır.
9	TR71	72	92	TR71 bölgesi hem milli ekonomiden pozitif yönlü etkilenecek kalkınma sürecini hızlandırmış ve hem de bölgesel dinamiklerini kullanarak sağladığı ilave 20 bin istihdam kapasitesi ile ulusal ekonomiye katkı sağlamıştır.
10	TR63	306	133	TR63 bölgesinde 133 bin kişi milli ekonomik etki ve 173 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
11	TR62	360	200	TR62 bölgesinde 200 bin kişi milli ekonomik etki ve 160 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.

12	TR51	390	263	TR51 bölgesinde 263 bin kişi milli ekonomik etki ve 127 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
13	TR31	365	238	TR31 bölgesinde 238 bin kişi milli ekonomik etki ve 127 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
14	TR82	141	42	TR82 bölgesinde 42 bin kişi milli ekonomik etki ve 99 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
15	TR72	206	122	TR72 bölgesinde 122 bin kişi milli ekonomik etki ve 84 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
16	TRB1	156	83	TRB1 bölgesinde 83 bin kişi milli ekonomik etki ve 73 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
17	TRB2	140	81	TRB2 bölgesinde 81 bin kişi milli ekonomik etki ve 59 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
18	TR61	232	182	TR61 bölgesinde 182 bin kişi milli ekonomik etki ve 50 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
19	TR81	109	70	TR81 bölgesinde 70 bin kişi milli ekonomik etki ve 39 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
20	TR52	163	132	TR52 bölgesinde 132 bin kişi milli ekonomik etki ve 31 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
21	TRC2	123	111	TRC2 bölgesinde 111 bin kişi milli ekonomik etki ve 12 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
22	TR21	119	117	TR21 bölgesinde 117 bin kişi milli ekonomik etki ve 2 bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
23	TRC1	109	108	TRC1 bölgesinde 108 bin kişi milli ekonomik etki ve bin kişi ise bölgesel ekonomik etki nedeniyle istihdam edilmiştir.
24	TR83	-45	237	Bölgesel yapının yetersizliği ve sektörel gelişim düzeyinin milli ekonomik ortalamadan çok daha düşük seviyede kalması nedeniyle bölgesel istihdam etkisi söz konusu olmamış ve milli ekonominin yarattığı istihdam etkisi 192 bin olarak gerçekleşmiştir.
25	TR90	-59	250	Bölgesel yapının yetersizliği ve sektörel gelişim düzeyinin milli ekonomik ortalamadan çok daha düşük seviyede kalması nedeniyle bölgesel istihdam etkisi söz konusu olmamış ve milli ekonominin yarattığı istihdam etkisi 191 bin olarak gerçekleşmiştir.
26	TRA1	-69	90	Bölgesel yapının yetersizliği ve sektörel gelişim düzeyinin milli ekonomik ortalamadan çok daha düşük seviyede kalması nedeniyle bölgesel istihdam etkisi söz konusu olmamış ve milli ekonominin yarattığı istihdam etkisi 21 bin olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, bu faktörün oluşturduğu etkinin büyüklüğüne göre ilk dokuz sırada yer alan alt bölgelerde sağlanan istihdamın hem ilgili bölgelerin kalkınma düzeylerine ve hem de milli ekonominin büyüme sürecine katkıda bulunduğunu ve yaratılan etki açısından sırasıyla TR33, TR10 ve TR42 alt bölgelerinde bu etkilerin maksimum seviyeye çıktığını söylemek mümkündür. Dolayısıyla, bu alt bölgeler için milli ekonomi tara-

findan sağlanan istihdam etkisi ile bölgesel dinamiklerin uyardığı istihdam hacminin karşılıklı bir etkileşim içerisinde bulunduğu ve sağlanan bölgesel istihdamın ulusal ekonomik gelişime katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, milli ekonominin sağladığı istihdam kapasitesine ilaveten; 10. – 23. sıralar arasında bulunan alt bölgelerde, bölgesel dinamiklerin uyardığı istihdam artışları gerçekleşmiş ve bu artışlar sırasıyla en fazla TR63, TR62, TR51 ve TR31 alt bölgelerinde kendisini hissettirmiştir. Ancak, bu bölgelerde görülen istihdam genişlemelerinin bir kısmı milli ekonomiden kaynaklanmış ve geri kalan kısım ise bölgesel dinamikler tarafından sağlanmıştır. NS faktörü açısından en kötü performans sergileyen alt bölgeler ise sırasıyla TR83, TR90 ve TRA1 olmuş ve bu bölgelerde milli ekonominin sağlamaya çalıştığı istihdam genişlemeleri olması gerekenden daha düşük seviyede kalmıştır. Adı geçen bölgelerdeki yapısal yetersizlikler ve sektörel gelişim düzeyinin milli ekonomik ortalamadan çok daha düşük seviyede kalması böyle bir sonucun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bulgulardan hareketle; genellikle Marmara ve Ege bölgelerinde yer alan alt bölgelerin olumlu, Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde yer alan alt bölgelerin ise olumsuz performans sergilediklerini söylemek doğru olacaktır.

Tablo 3, IM faktörü dikkate alınarak gerçekleştirilen istihdamın bölgesel kalkınma üzerindeki etkilerini göstermektedir.

Tablo 3: IM Faktörüne Göre İstihdamın Bölgesel Kalkınma Üzerindeki Etkisi

Sıra	Bölge Kodu	IM Faktörü	Sonuç	Sıra	Bölge Kodu	IM Faktörü	Sonuç
1	TR10	230	Etkinliği sırasıyla en fazla olan sanayi ve hizmet sektörleri, kötü performans sergileyen tarım sektörüne göre daha baskın olup; toplamda 230 bin istihdam yaratılmıştır.	14	TR72	-10	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 10 bin işçi kaybedilmiştir.
2	TR51	61	Etkinliği sırasıyla en fazla olan hizmet ve sanayi sektörleri, kötü performans sergileyen tarım sektörüne göre daha baskın olup; toplamda 61 bin istihdam yaratılmıştır.	15	TR52	-11	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 11 bin işçi kaybedilmiştir.
3	TR31	42	Etkinlik dereceleri birbirine benzer olan hizmet ve sanayi sektörleri, kötü performans sergileyen tarım sektörüne göre daha baskın olup; toplamda 42 bin istihdam yaratılmıştır.	16	TRC2	-12	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 12 bin işçi kaybedilmiştir.

4	TR42	27	Etkinlik dereceleri birbirine benzer olan hizmet ve sanayi sektörleri, kötü performans sergileyen tarım sektörüne göre daha baskın olup; toplamda 27 bin istihdam yaratılmıştır.	17	TRC3	-13	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 13 bin işçi kaybedilmiştir.
5	TR41	22	Etkinliği sırasıyla en fazla olan sanayi ve hizmet sektörleri, kötü performans sergileyen tarım sektörüne göre daha baskın olup; toplamda 22 bin istihdam yaratılmıştır.	18	TRB2	-19	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 19 bin işçi kaybedilmiştir.
6	TRC1	8	Etkinlik dereceleri birbirine benzer olan hizmet ve sanayi sektörleri, kötü performans sergileyen tarım sektörüne göre daha baskın olup; toplamda 8 bin istihdam yaratılmıştır.	19	TR71	-20	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 20 bin işçi kaybedilmiştir.
7	TR62	6	Etkinliği sırasıyla en fazla olan hizmet ve sanayi sektörleri, kötü performans sergileyen tarım sektörüne göre daha baskın olup; toplamda 6 bin istihdam yaratılmıştır.	20	TR22	-22	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 22 bin işçi kaybedilmiştir.
8	TR81	-0.6	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan sanayi ve hizmet sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 600 işçi kaybedilmiştir.	21	TR32	-22	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 22 bin işçi kaybedilmiştir.
9	TR63	-0.6	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 600 işçi kaybedilmiştir.	22	TRA2	-22	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 22 bin işçi kaybedilmiştir.
10	TR82	-3	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 3 bin işçi kaybedilmiştir.	23	TRA1	-36	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 36 bin işçi kaybedilmiştir.
11	TR61	-4	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 4 bin işçi kaybedilmiştir.	24	TR33	-45	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 45 bin işçi kaybedilmiştir.
12	TR21	-5	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği birbirine benzer ve pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 5 bin işçi kaybedilmiştir.	25	TR83	-60	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 60 bin işçi kaybedilmiştir.
13	TRB1	-5	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 5 bin işçi kaybedilmiştir.	26	TR90	-79	Negatif performans sergileyen tarım sektörü, etkinliği pozitif olan hizmet ve sanayi sektörlerine kıyasla baskın çıkmış ve 79 bin işçi kaybedilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde ilk olarak göze çarpan unsur, alt bölgeler itibariyle tarımsal sektörde yaşanan etkinsizliktir. Bu durum, 26 alt bölgede tarımsal sektördeki performansın ilgili sektör bazında milli büyüme hızından daha kötü olduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. İlk yedi sıradaki alt bölgeler dikkate alındığında; endüstriyel yapının, milli ortalama endüstriyel bileşim değerlerinden daha yüksek olduğu ve ilk üç sırayı alan TR10, TR51 ve TR31 alt bölgelerinin en iyi performansı sergilemek suretiyle sırasıyla 230 bin, 61 bin ve 42 bin istihdam yarattığı görülmektedir. Bu durumun temel nedeni, sanayi ve hizmet sektörlerinde görülen olumlu performansın, negatif nitelikteki tarımsal performansa kıyasla daha baskın çıkmasıdır. İfade edilen bulgular; alt bölgelerin, ülke ortalamasına oranla çok daha hızlı büyüyen endüstrilerde uzmanlaştığının bir göstergesidir. 8. – 26. sıralar arasında bulunan bölgelerde, endüstriyel yapının gelişim hızı milli ortalama endüstriyel bileşim değerlerinin altında seyretmiştir. Bu bağlamda, söz konusu alt bölgelerin sektörel bileşenler itibariyle daha zayıf endüstrilerden oluştuğu söylenebilmektedir. Bu alt bölgelerde de her ne kadar sanayi ve hizmet sektörleri pozitif bir gelişim sergilese de, tarımsal sektörün göstermiş olduğu negatif yapı daha baskın çıkmış ve işgücü kayıpları söz konusu olmuştur. İM faktörü kapsamında en kötü performans TR83 ve TR90 alt bölgelerince ortaya konmuş, sırasıyla 60 bin ve 79 bin işgücü kaybedilmiştir. Bu bulgulardan hareketle; genellikle Marmara ve Ege bölgelerinde yer alan alt bölgelerin olumlu, Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde yer alan alt bölgelerin ise olumsuz performans sergilediklerini söylemek doğru olacaktır.

Tablo 4, RS faktörü dikkate alınarak gerçekleştirilen istihdamın bölgesel kalkınma üzerindeki etkilerini göstermektedir.

Tablo 4: RS Faktörüne Göre İstihdamın Bölgesel Kalkınma Üzerindeki Etkisi

Sıra	Bölge Kodu	RS Faktörü	Sıra	Bölge Kodu	RS Faktörü
1	TR42	281	14	TR21	7
2	TR63	174	15	TR71	0.6
3	TR62	153	16	TRA2	-0.7
4	TR82	102	17	TRC1	-7
5	TR72	93	18	TRC3	-41
6	TR31	84	19	TR32	-50
7	TRB1	78	20	TR22	-67
8	TRB2	78	21	TR41	-76
9	TR51	66	22	TR33	-123
10	TR61	53	23	TRA1	-123
11	TR52	42	24	TR83	-223
12	TR81	40	25	TR90	-230
13	TRC2	25	26	TR10	-336

Her bir bölgenin kendine has karakteristik özelliklerinin olduğunu, bu karakteristiklerin bölgeye olan yatırımları belirleyici bir rol oynadığını ve zaman içerisinde bölgenin kazandığı yeni özelliklerle değiştiği fikrinden yola çıkan RS faktörüne göre; sırasıyla TR42, TR63, TR62 ve TR82 alt bölgeleri en iyi performansı sergilemişler; milli ve endüstriyel nedenlerin dışındaki unsurlar nedeniyle RS faktörü kadar ek istihdam olanakları yaratmışlardır. En kötü performans ise TR33, TRA1, TR83, TR90 ve TR10 alt bölgeleri tarafından ortaya konmuştur. TRA1, TR83 ve TR90 alt bölgeleri dışında en dikkat çekici sonuç, TR33 ve TR10 alt bölgelerinin gösterdikleri olumsuz RS etkisidir. Bu durumun temel nedenini, bölgesel kapasitenin maksimum seviyeye ulaşarak zirve yapması ve dolayısıyla da belli bir düşüş trendinin kaçınılmaz olması oluşturmaktadır. Ayrıca, Orta ve Batı Anadolu ile Marmara bölgesinde yer alan alt bölgelerin yanı sıra, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da bulunan TRB1, TRB2 ve TRC2 gibi alt bölgelerin gösterdikleri gelişim performansının da önemli olduğu vurgulanabilir.

Alt bölgelerin gelişmişlik sıraları hakkında bilgi edinebilmek amacıyla hazırlanan Tablo 5; NS, IM ve RS faktörlerinin tamamı dikkate alınarak oluşturulmuştur:

Tablo 5: Alt Bölgeler İtibariyle Gelişmişlik Sıra ve Puanları

Sıra	Bölge Kodu	Sıralama Puanı	Sıra	Bölge Kodu	Sıralama Puanı
1	TR42	291.66	14	TRB2	46.67
2	TR10	234.68	15	TRC2	41.00
3	TR51	129.99	16	TR21	39.67
4	TR31	121.68	17	TR81	36.56
5	TR62	119.99	18	TRC1	36.33
6	TR63	102.00	19	TR71	24.00
7	TR61	77.34	20	TR33	20.33
8	TR72	68.67	21	TRA2	15.28
9	TR41	61.67	22	TR22	11.33
10	TR52	54.34	23	TRC3	8.00
11	TRB1	52.00	24	TR83	-15.01
12	TR32	47.66	25	TR90	-19.67
13	TR82	47.00	26	TRA1	-23.00

Tablo 5 incelendiğinde, en gelişmiş alt bölgelerin sırasıyla TR42, TR10, TR51, TR31, TR62 ve TR63 olduğu söylenebilir. Diğer analiz bulgularını teyit eder nitelikte olan bu sonuç, öncülüğünü Marmara ve Ege bölgelerinin yaptığı gelişmişlik düzeylerinin Orta ve Güney Anadolu bölgeleri

tarafından da takip edildiğini yansıtmaktadır. Özellikle, kıyı kesimleri ile bağlantılı olan ve sınır ticaretinde yüksek bir potansiyeli bünyesinde barındıran alt bölgelerde de böylesi bulguların elde edilmesi olasıdır. Ayrıca, bu alt bölgelerin sahip oldukları hızlı endüstriyel gelişim ve hizmet altyapısının güçlü olması da kalkınma dinamiklerini harekete geçiren bir başka etken olarak değerlendirilebilmektedir. Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yer alan TRB1, TRB2, TRC2, TRC1 ve TRA2 gibi alt bölgelerin bünyelerinde barındırdıkları gelişim potansiyeli de değerlendirilmesi ve üzerinde önemli politikaların geliştirilmesi gereken alanları oluşturmaktadır. Sağlanacak teşvik tedbirleri, altyapı olanakları, endüstriyel alanların oluşturulması, organize sanayi bölgelerinin inşası, kredi desteklerinin sunulması ve sınır ticaretinin artırılması gibi politikaların bu bölgeler için cazibe merkezleri oluşturmak adına hayati bir önem taşıdığını söylemek mümkündür. Sıralamanın son üç basamağında yer alan TR83, TR90 ve TRA1 alt bölgeleri ise istihdam ve dolayısıyla da kalkınma süreci bakımından en kötü performansı sergilemişlerdir. Başta coğrafi yapının gelişmeyi engelleyici boyutu olmak üzere sanayi altyapısının ve çeşitliliğin yetersizliği, üretimin sadece birkaç mal ve hizmet birimi üzerinde yoğunlaşması, üretim ve pazarlama kanallarında yaşanan yetersizlik, yönetsel denetimin etkinsizliği ve tüm bu unsurlara bağlı olarak politika tedbirlerinin amacına ulaşamaması böyle bir sonucun ortaya çıkmasında öncü bir rolü üstlenmektedir.

3. Sonuç

Çalışmada, 2004 – 2011 dönemi Türkiye ekonomisinde NACE Rev. 1’e göre kategorize edilmiş toplam 26 alt bölge dikkate alınarak; tarım, sanayi ve hizmetler sektöründe yaratılan istihdamın bölgesel kalkınma ile olan ilişkisi Shift – Share Analizi yardımıyla araştırılmıştır. İlk olarak her bir alt bölgede bulunan tarım, sanayi ve hizmet sektörleri için yaratılan istihdam bazında analizlere konu olan NS, IM ve RS faktörlerinin değerleri ayrı ayrı hesaplanmış; daha sonra ise ifade edilen faktörlerin kümülatif değerleri belirlenmek suretiyle ilgili alt bölgeye ilişkin temel değerler elde edilmiştir. Analiz kapsamında kullanılan her bir faktörün kalkınma dinamikleri üzerinde yarattığı etkilerin saptanabilmesi için bu faktörler tek tek ele alınmış ve istihdamın kalkınma sürecine olan uyarıcı rolleri belirlenmiştir.

Milli ekonomi ile aralarında çift yönlü güçlü bir ilişki tespit edilen TR33, TR10, TR42, TR22, TR32, TR41, TRC3, TRA2 ve TR71 alt bölgelerinin sırasıyla gelişim süreçleri en dinamik olan bölgeler olduğu saptanmış; TR83, TR90 ve TRA1 alt bölgeleri hariç olmak üzere diğer bölgelerin ise sahip oldukları dinamik potansiyeli kullanarak istihdam kapasitelerini artırdıkları gözlenmiştir. Dikkate alınan 26 alt bölgenin tamamında tarımsal sektörde gerçekleştirilen istihdamın ilgili sektör için negatif bir performans sergilediği ve olumlu performans ortaya koyan sanayi ve hizmet sektörleri ile bağlantılı olarak bölgesel gelişim dinamiklerinin belirlendiği de çalışma kapsamında öne sürülen hipotezlerden bir tanesini oluşturmuştur. Sırasıyla TR10, TR51, TR31, TR42, TR41, TRC1 ve TR62 alt bölgelerinde negatif tarımsal performansa karşın, sanayi ve hizmet sektörlerinde milli ortalamanın üzerinde yakalanan gelişim dinamiği bu bölgelerin kalkınma süreçlerine ilave bir katkı sağlamış; diğer bölgeler içinse baskın çıkan negatif tarımsal etki istihdam azalışlarına yol açmıştır. Söz konusu bu olumsuz etki TR83, TR90 ve TRA1 alt bölgelerinde kendisini en fazla hissettirmiştir. Milli ekonomi ve endüstriyel bileşim etkisi olmaksızın tamamen bölgesel dinamiklerden kaynaklanan istihdam genişlemeleri de söz konusu olmuş ve bu durum sırasıyla TR42, TR63, TR63 ve TR82 alt bölgelerinde yoğun olarak yaşanmıştır. Bölgenin kendine özgü karakteristik yapısının istihdamı uyarmadığı ve dolayısıyla da en kötü performansın sergilendiği alt bölgeler yine TRA1, TR83 ve TR90 olmuş; TR10 alt bölgesinde yaşanan olumsuzluk ise sanayi ve hizmet sektörlerinde ulaşılan zirve noktasını takiben gündeme gelen ters konjonktüre bağlanmıştır. Bu sonuçlar genel hatları itibarıyla değerlendirildiğinde, öncülüğünü Marmara ve Ege bölgelerinin yaptığı gelişmişlik düzeylerinin Orta ve Güney Anadolu bölgeleri tarafından da takip edildiği söylenebilmektedir. Özellikle, kıyı kesimleri ile bağlantılı olan ve sınır ticaretinde yüksek bir potansiyeli bünyesinde barındıran alt bölgelerde de böylesi bulguların elde edilmesi olasıdır. Ayrıca, bu alt bölgelerin sahip oldukları hızlı endüstriyel gelişim ve hizmet altyapısının güçlü olması da kalkınma dinamiklerini harekete geçiren bir başka etken olarak değerlendirilebilmektedir. Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde yer alan TRB1, TRB2, TRC2, TRC1 ve TRA2 gibi alt bölgelerin bünyelerinde barındırdıkları gelişim potansiyeli de değerlendirilmesi ve üzerinde önemli politikaların geliştirilmesi gereken alanları oluşturmaktadır. Analizlerin her aşamasında sıralamanın son üç basamağında yer alan

TR83, TR90 ve TRA1 alt bölgeleri ise istihdam ve dolayısıyla da kalkınma süreci bakımından en kötü performansı sergilemişlerdir. Başta coğrafi yapının gelişmeyi engelleyici boyutu olmak üzere sanayi altyapısının ve çeşitliliğin yetersizliği, devrevi bölgesel resesyonlar, sektörler tarafından kullanılan hammadde kaynaklarının tükenmesi, piyasa yapısındaki değişim, üretimin sadece birkaç mal ve hizmet birimi üzerinde yoğunlaşması, üretim ve pazarlama kanallarında yaşanan yetersizlik, yönetsel denetimin etkinsizliği ve tüm bu unsurlara bağlı olarak politika tedbirlerinin amacına ulaşamaması böyle bir sonucun ortaya çıkmasında öncü bir rolü üstlenmektedir. Bu kapsamda, olumsuz konjonktürün yaşandığı bölgelerde ileriye dönük olarak yapılacak olan politika tedbirleri için geçmişte yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi, hızlı büyüyen sektörlerde promosyon çalışmalarının yapılması, teşvik tedbirlerinin sağlanması, altyapı olanaklarının geliştirilmesi, endüstriyel alanların oluşturulması, organize sanayi bölgelerinin inşası, kredi desteklerinin sunulması ve ticaret kapasitesinin artırılması gibi politikaların hayati bir önem taşıdığını söylemek mümkündür.

NOTLAR

[1] Visegrad ülkeleri; Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve Macaristan’ın katılımı ile oluşan bir ülkeler grubudur.

KAYNAKLAR

- Altıok, Metin ve Tuncer, İsmail (2011), “Türkiye İmalat Sanayinde Yapısal Değişim ve Üretkenlik: 1980-2008 Dönemi”, *Anadolu International Conference in Economics II*, June 15-17, Eskişehir.
- Arcelus, Francisco J. (1984) “An Extension of Shift-Share Analysis”, *Growth and Change*, 15(1), pp. 3-8.
- Baptista, Rui, Escaria, Vitor and Madruga, Paulo (2008), “Entrepreneurship, Regional Development and Job Creation: The Case of Portugal”, *Small Business Economics*, 30(1), pp. 49-58.

- Baptista, Rui and Preto, Miguel T. (2011), “New Firm Formation and Employment Growth: Regional and Business Dynamics”, *Small Business Economics*, 36(4), pp. 419-442.
- Beceren, Ertan (2003a), *Bölgesel Rekabet Gücünün 1980 Sonrası Analizi: Değişim Payı (Shift-Share) Yaklaşımı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı*, İstanbul.
- Beceren, Ertan (2003b), “Bölgesel Kalkınma Analizlerinde Değişim Payı (Shift-Share) Yaklaşımı”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(3), ss. 27-48.
- Berber, Metin (2011), *İktisadi Büyüme ve Kalkınma*, 4. Baskı, *Derya Kitabevi*, Trabzon.
- Berzeg, Korhan (1978), “The Empirical Content of Shift – Share Analysis”, *Journal of Regional Science*, 18(3), pp. 463-468.
- Bielik, P. and Rajcaniova, M. (2008), “Shift-Share Analysis of Employment Growth: The Case of the V4 Countries”, *Agricultural Economics*, 54(8), pp. 347-351.
- Bingham, Richard D., Hill, Edward W. and White, Sammis B. (1990), *Financing Economic Development: An Institutional Response*, *Sage Publications*, USA.
- Birch, David L. (1987), *Job Creation in America: How Our Smallest Companies Put the Most People to Work*, *The Free Press*, New York.
- Blien, Uwe and Wolf, Katja (2002), “Regional Development of Employment in Eastern Germany: An Analysis with an Econometric Analogue to Shift-Share Techniques”, *Papers in Regional Science*, 81(3), pp. 391-414.
- Broersma, Lourens and Gautier, Pieter (1997), “Job Creation and Job Destruction by Small Firms: An Empirical Investigation for the Dutch Manufacturing Sector”, *Small Business Economics*, 9(3), pp. 211-224.
- Carod, Josep M. A., Solis, Daniel L. and Bofarull, Monica M. (2008), “New Business Formation and Employment Growth: Some Evidence for the Spanish Manufacturing Industry”, *Small Business Economics*, 30(1), pp. 73-84.

- Creamer, Daniel (1942), *Industrial Location and National Resources*, **U.S. National Resource Planning Board**, Washington.
- Damesick, Peter J. (1986), “Service Industries, Employment and Regional Development in Britain: A Review of Recent Trends and Issues”, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 11(2), pp. 212-226.
- Davidsson, Per, Lindmark, Leif and Olofsson, Christer (1994), “New Firm Formation and Regional Development in Sweden”, *Regional Studies*, 28(4), pp. 395-410.
- Dunn, Edgar S. (1960), “A Statistical and Analytical Technique for Regional Analysis”, *Papers in Regional Science*, 6(1), pp. 97-112.
- Esteban, J. (2000), “Regional Convergence in Europe and the Industry Mix: A Shift-Share Analysis”, *Regional Science and Urban Economics*, 30(3), pp. 353-364.
- Esteban-Marquillas, Joan M. (1972), “A Reinterpretation of Shift-Share Analysis”, *Regional and Urban Economics*, 2(3), pp. 249-255.
- Fritsch, Michael (1992), “Regional Differences in New Firm Formation: Evidence from West Germany”, *Regional Studies*, 26(3), pp. 233-241.
- Fritsch, Michael (1997), “New Firms and Regional Employment Change”, *Small Business Economics*, 9(5), pp. 437-448.
- Fritsch, Michael and Mueller, Pamela (2004), “Effects of New Business Formation on Regional Development over Time”, *Regional Studies*, 38(8), pp. 961-975.
- Garofoli, Gioacchino (1994), “New Firm Formation and Regional Development: The Italian Case”, *Regional Studies*, 28(4), pp. 381-393.
- Guisan, M. Carmen and Aguayo, Eva (2001), “Employment and Regional Development in France”, *Applied Econometrics and International Development*, 1(1), pp. 63-92.
- Guisan, M. Carmen and Aguayo, Eva (2002), “Employment and Regional Development in Italy”, *Applied Econometrics and International Development*, 2(1), pp. 41-72.

- Guisan, M. Carmen and Aguayo, Eva (2004), "Employment, Population and Regional Development in Western and Central Europe: Econometric Models and Challenges of EU Enlargement", *Applied Econometrics and International Development*, 4(2), pp. 129-142.
- Hanham, Robert Q. and Banasick, Shawn (2000), "Shift-Share Analysis and Changes in Japanese Manufacturing Employment", *Growth and Change*, 31(1), pp. 108-123.
- Hassan, M. K. Hisyam, Rashid, Z. Abdul and Hamid, K. Abdul (2011), "East Coast Economic Region and from the Perspective of Shift-Share Analysis", *International Journal of Business and Society*, 12(1), pp. 79-88.
- Herzog, Henry W. and Olsen, Richard J. (1977), "Shift-Share Analysis Revisited: The Allocation Effect and the Stability of Regional Structure", *Journal of Regional Science*, 17(3), pp. 441-454.
- Jasmand, Stephanie and Maennig, Wolfgang (2008), "Regional Income and Employment Effects of the 1972 Munich Summer Olympic Games", *Regional Studies*, 42(7), pp. 991-1002.
- Johnson, P. S. and Cathcart, D. G. (1979), "New Manufacturing Firms and Regional Development: Some Evidence from the Northern Region", *Regional Studies*, 13(3), pp. 269-280.
- Klaassen, L. H. and Paelinck, J. H. P. (1972), "Asymmetry in Shift and Share Analysis", *Regional and Urban Economics*, 2(3), pp. 256-261.
- Knudsen, Daniel C. (2000), "Shift-Share Analysis: Further Examination of Models for the Description of Economic Change", *Socio-Economic Planning Sciences*, 34(3), pp. 177-198.
- Lucas, Robert E. (1988), "On the Mechanics of Economic Development", *Journal of Monetary Economics*, 22(1), pp. 3-42.
- Mathur, Vijay K. (1999), "Human Capital-Based Strategy for Regional Economic Development", *Economic Development Quarterly*, 13(3), pp. 203-216.

- Mueller, Pamela, Stel, Andre V. and Storey, David J. (2008), “The Effects of New Firm Formation on Regional Development over Time: The Case of Great Britain”, *Small Business Economics*, 30(1), pp. 59-71.
- Oğuz, Şebnem and Knight, Jonathan (2010), “Regional Economic Indicators: A Focus on Regional Gross Value Added Using Shift-Share Analysis”, *Economic and Labour Market Review*, 4, pp. 74-87.
- Patterson, M. G. (1989), “Regional Employment in New Zealand 1981-86: Shift-Share Versus Regression Analysis”, *New Zealand Geographer*, 45(1), pp. 26-35.
- Perloff, Harvey S., Dunn, Edgar S., Lampard, Eric E. and Muth, Richard F. (1960), *Regions, Resources and Economic Growth*, *The John Hopkins University Press*, Baltimore.
- Picot, Garnett and Dupuy, Richard (1998), “Job Creation by Company Size Class: The Magnitude, Concentration and Persistence of Job Gains and Losses in Canada”, *Small Business Economics*, 10(2), pp. 117-139.
- Renkow, Mitch (2003), “Employment Growth, Worker Mobility and Rural Economic Development”, *American Journal of Agricultural Economics*, 85(2), pp. 503-513.
- Sakashita, Noboru (1973), “An Axiomatic Approach to Shift and Share Analysis”, *Regional and Urban Economics*, 3(3), pp. 263-272.
- Sakashita, Noboru and Kamoike, Osamu (1973), “National Growth and Regional Income Inequality: A Consistent Model”, *International Economic Review*, 14(2), pp. 372-382.
- Sırakaya, Ercan, Choi, Hwan S. and Var, Turgut (2002), “Shift-Share Analysis in Tourism: Examination of Tourism Employment Change in a Region”, *Tourism Economics*, 8(3), pp. 303-324.
- Simpson, Michael, Dawkins, Peter and Madden, Gary (1997), “Casual Employment in Australia: Incidence and Determinants”, *Australian Economic Papers*, 36(69), pp. 194-204.
- Solow, Robert M. (1956), “A Contribution to the Theory of Economic Growth”, *The Quarterly Journal of Economics*, 70(1), pp. 65-94.

- Stephanedes, Yorgos J. and Eagle, David (1987), "Highway Impacts on Regional Employment", *Journal of Advanced Transportation*, 21(1), pp. 67-79.
- Stimson, Robert J., Stough, Roger R. and Roberts, Brian H. (2006), *Regional Economic Development: Analysis and Planning Strategy*, Second Edition, *Springer*, Germany.
- Stokes, H. Kemble (1974), "Shift Share Once Again", *Regional and Urban Economics*, 4(1), pp. 57-60.
- Şahin, Mehmet ve Uysal, Özge (2011), "Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Yatırım Teşviklerinin Shift-Share Analizi", *Maliye Dergisi*, 160, ss. 111-138.
- Şahin, Mehmet, Uysal, Özge ve Kuru, Elif (2012), "Türkiye Turizm Politikasının Shift-Share Analizi", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), ss. 95-122.
- Şahin, Mehmet ve Uysal, Özge (2013), "Türkiye'de Bölgesel İstihdamın Shift Share (Pay Dönüşümü) Analizi", *Kamu-İş*, 13(1), ss. 9-36.
- Theil, Henri and Gosh, Riddhi (1980), "A Comparison of Shift – Share and the RAS Adjustment", *Regional Science and Urban Economics*, 10(2), pp. 175-180.
- Van Stel, Andre and Suddle, Kashifa (2008), "The Impact of New Firm Formation on Regional Development in the Netherlands", *Small Business Economics*, 30(1), pp. 31-47.
- Yasin, Mahmoud, Alavi, Jafar, Sobral, Filipe and Lisboa, Joao (2004), "A Shift-Share Analysis Approach to Understanding the Dynamic of the Portuguese Tourism Market", *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 17(4), pp. 11-22.